

Kap 53 : Prinsessan Margaretha av Sverige-Norge (1899-1977).

Prinsessan Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg av Sverige & Norge (1899-1977), senare prinsessa av Danmark & Island, föddes den 25 juni 1899 på villa Parkudden Djurgården i Stockholm. Den 22 maj 1919 gifte hon sig med sin halvkusin prins Axel av Danmark & Island (1888-1964) och fick med honom två söner.

Margaretha undvek i vuxen ålder all publicitet varför merparten av informationen om henne är från uppväxten & representationen. Det finns en längre biografi (Buchwaldt & Rosvall 2013) – enligt författarna något av en pusseldeckare, tre kortbiografier (Swahn 1930: s. 222-227; Ohlmarks 1979: ss. 120-121; Skott 1996: ss. 255-258) och ett antal ateljébilder & fotoreportage. Eftersom Margaretha t o m hade förbjudit sina vänner & bekanta att hålla minnestal eller skriva nekrologer glömdes hon snabbt bort. Några brev, amatörbilder, heminteriörer eller skvaller finns inte heller. Mottagarna uppmanades bränna hennes brev vilket de förefaller ha gjort. Hon ville förbli anonym och det har hon lyckats med.

*

Carl & Ingeborg hade ambitionen att vara föräldrar på riktigt. Metoden var att undvika att barnen fäste sig vid sina barnjungfrur, guvernanter & lärarinnor. Guvernanterna växlade och lärarinnorna bodde inte i hemmet. Carl jr: ”Förhållandet mellan våra föräldrar och oss barn var mera som vore vi vänner – sex kamrater. Vår uppfostran var inte sträng men den var korrekt. Med det menar jag att att vi fick veta hur vi borde uppträda i olika situationer. Men de tvingade oss aldrig till någonting.”¹ Det brukar också påtalas att Ingeborg ständigt ville ha barnen omkring sig. Eller för att tala klartext: Barnen skulle övervakas. Eftersom Carl & Ingeborg växlade mellan sina roller som kamrat & uppfostrare var barnen hela tiden på hjälpänn. Man kunde aldrig veta hur föräldrarna från det ena ögonblicket till det andra skulle bete sig. Egna initiativ inbjöd till kritik. Bättre att hålla låg profil.

Margaretha gick först i lekskola. Därefter i ”Prinsessskola”. Denna bestod av två åldersgrupper: Margaretha + tre jämnåriga och den två år yngre Märtha + en jämnårig. Prinsessorna upprätthöll en viss distans. T ex åt de inte tillsammans med klasskamraterna. Margaretha ansåg sig som äldst ha ett ansvar för syskonen och både förmanade, hjälpte & skällde ut dem vid behov. Undervisningen följde läroplanen för åttaårig flickskola + extra språkundervisning i engelska, tyska & danska. Franskan var dock försummad. Lärarinnorna växlade men tre av dem var Anna Atterling (?-?), Marit von Stapelmor (1884-?) & Nancy Sörensen (?-?). Margarethas tre jämnåriga klasskamrater var Stina Rålamb (1899-1991; g. Nordenfalk), Olga Aminoff (1899-1987; g. Löwenhielm) & Brita Steuch (1898-1972). Dessa var döttrar till hovanställda, bekanta eller bekantas bekanta. Flickorna var några år oskiljaktiga & umgicks även i vuxen ålder. Rålamb slutade när två år återstod och examinerades på en allmän skola. Det är oklart hur de övriga examinerades. Kanske förhöordes de i närvaro av någon censor men information saknas. Den 15 april 1916 konfirmerades Margaretha i Slottskapellet av ärkebiskop Nathan Söderblom.

Fyllda 11 fick Margaretha en leksaksspis vilket blev mycket omskrivet som hennes & systrarnas första lärospån i husmodersyrket. 1916/17 gick hon *Sällskapet barnavårds utbildning i spädbarnsvård*, 1917/18 *Jenny Åkerströms hushållsskola*. Margaretha var gladlynt och dansant. Eftersom mamma Ingeborg agerade förkläde, t o m tog över Margarethas kavaljer om hon anade något opassande, var det inte lätt för henne att sköta sina romanser. På något av släktmötena träffade hon dock prins Axel av Danmark & Island (1888-1964). Förlovingen eklaterades den 24 mars 1919.

Det finns en historia om att Mary of Teck, mor till engelske tronföljaren Edward (VIII),

¹ Møller 1990: s. 20.

under det halvår förlovningen var hemlig hann skriva till Margarethas mor om att sammanföra de två ungdomarna. Ingeborg skall senare ha berättat det för läkaren Emil Stangenberg som berättade det för sin familj och någon i familjen fört det vidare till journalisten Margit Fjellman. Svårt att avgöra sanningshalten.

Bröllopet med Axel stod i Storkyrkan den 22 maj det året och de bosatte sig i en större villa Bernstorffshøj i Gentofte utanför Köpenhamn, en bröllopsgåva. Både Axel & Margaretha förlorade mycket pengar när Landmandsbanken kraschade 1922. Axel tvingades ta poster i näringslivet och de levde förhållandevis enkelt. De reste mycket. 1930 gjorde de en flera månader lång Asienresa Japan T/R som "handelsambassadörer". Axel var också Danmarks representant i Internationella Olympiska Kommittén och Margaretha närvarade vid alla olympiader 1932-1958. 1929 satte hon upp ett fäktpris – förmodligen i damernas florettklass, som skulle introduceras vid Internationella mästerskapen i Köpenhamn 1932.

Margaretha hade gjort sina första lärospån i välgörenhetsarbete som blomsterflicka på kronprinsessan Margarethas & Soeur de Charités välgörenhetsbasarer. I Sverige gav hon 1901 sitt namn till "Föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn" och 1914 lade hon grundstenen till hemmet i Knivsta. Någon roll därutöver tycks hon inte ha haft. I Danmark gav hon sitt namn till sanatoriet Margarethagården nära Hornbæk Nordsjälland, finansierat genom en landsomfattande bröllopsgåva. Inte heller här tycks hon ha haft någon fortsatt roll. Senare stödde hon lokala föreningar. Information före kriget saknas men 1945 fram till sin död satt hon ordförande i *Gentofte Børnevenner* som sysslade med barnavård och utbildning i olika former: lekstugor, vård av psykiskt sjuka barn o s v. 1946 gick hon med i danska motsvarigheten till Lottakåren för att markera sitt stöd för rörelsen.

*

Bilden av Margarethas person är splittrad. Biografierna säger en sak, bifynden något annat.

- Enligt bifynden var hon en självsäker ung kvinna med krav på sig hemifrån att föra ett kristet liv och att göra nytta. Familjeideologin var att den enda skillnaden mellan hög och låg var i gärningarna: "Margaretha liksom hennes båda systrar fingo tidigt lära sig att framför bokens och bördens rätt alltid bör stå ödmjukheten. ... Nej, en prinsessa nu för tiden bör vara en föresyn i godhet, anspråkslöshet och medborgerlig duglighet."²
- Enligt biografierna var hon tvärtom blyg, osäker & modersbunden vilket doldes av etiketten & ett stiligt yttre. Hennes reserverade sätt tolkades som arrogans. Hon skall ha ägnat den mest tiden åt hemmet, privat- & sällskapslivet, stöttat sin man, långresor, ambulerat mellan hoven, haft en omfattande korrespondens, talat mycket i telefon, närvarat vid släkthögtider, baler, nobelfester och allting annat som krävde charm, omtanke, elegans & språkkunskaper.

Hon dog den 4 januari 1977 i Kongsted nära Faxe i Danmark. Dödsorsaken var blodpropp – förmodligen orsakad av hennes rökning.

² Swahn 1930: s. 223.